

Eerbetoon aan Maurice Kaak

De Vlamingen haalden alles uit de kast voor een erbetoon aan Maurice Kaak. Eind november werden zijn nieuwe boeken ten doop gehouden en ontving hij een oorkonde. Zijn naam is bepaald geen onbekende voor onze lezers, want ook in de Spiegel publiceerde hij veel artikelen. Door: Wim de Bruijn

In Scheepvaartmuseum Baasrode bracht Minister voor Onroerend Erfgoed Matthias Diepen-daele hulde aan Maurice Kaak via een video-boodschap. Maurice Kaak is naast een bekend publicist ook een begenadigd modelbouwer en hij richtte in 2014 de School voor Scheepsmodelbouw op in Baasrode. Hij bracht tevens zoveel mogelijk boten gedetailleerd in tekening. Zijn verdiensten en de bijdragen die hij leverde in het vastleggen en bewaren van het maritiem erfgoed in Vlaanderen en Nederland zijn groot.

Daarna nam Koen De Vriese het woord als voorzitter van de School voor Scheepsmodelbouw. Hij besprak de levensloop van de inmiddels 90-jarige Maurice die als veertienjarige begon op een houten botenwerf in Merksem. Daar leerde hij houten schepen bouwen, maar vanwege de overgang naar ijzer ging de werf na zes jaar failliet. De jonge Maurice moest noodgedwongen schrijver worden. Hij bleef zich echter verdiepen in de scheepsbouw en kwam in contact met Jules van Beylen, die toen nog conservator van het Scheepvaartmuseum in Antwerpen was. Jules liet hem een model van een kitsgetuigd

jacht afmaken. Het was het model van het jacht waarmee het echtpaar Van de Wiele rond de wereld zeilde. Toen Maurice jaren later een door hem gebouwd model van een hoogaars te koop aanbood, hoorde Van Beylen dat en hij bekeek het model nauwkeurig en bood Maurice een baan in zijn museum aan, nadat hij als beste slaagde voor het examen van restaurateur van de historische scheepscollectie. We zijn dan aangekomen in 1972. Maurice bleef tot 1993 in het museum werken, tot hij op 60-jarige leeftijd met pensioen ging.

Opmeten

Naast het vele werk aan modellen en schepen op ware grootte, maakte hij zich in zijn vrije tijd heel nuttig. Hij was vaak te vinden in archieven en bibliotheken en bezocht veel scheepswerven en -werfjes in België, Nederland en Noord-Frankrijk. Hij was voortdurend schepen en boten aan het opmeten om in tekening te brengen. Bovendien interviewde hij veel oude scheepsbouwers, schippers en vissers. Elk jaar kwam hij naar de Spiegelredactie met een Multocahier vol met

links: De fraaie oorkonde voor Maurice

boven: Elke maandag rijdt Maurice Kaak van zijn woonplaats Deurne bij Antwerpen naar de Clinge in Zeeuws-Vlaanderen. Daar bouwen hij en modelbouwer Peter Neef elk een schokker. Het is het laatste model dat hij wil afwerken, want inmiddels heeft hij daar wel wat hulp bij nodig.

onder: Algemeen plan van een Hollandse boot van het Sliedrechtse type

handgeschreven teksten, tekeningen en foto's die tussen de tekst geplakt waren over werk- en schippersboten. Ik typte al zijn teksten uit. Zo kwam hij jarenlang regelmatig langs met zijn handgeschreven manuscripten. Het mooie was dat hij van elk type dat hij beschreef ook een nauwkeurig schaalmodel bouwde. Dan kon hij zien hoe de bouwer bepaalde problemen had opgelost. Later heeft Maurice Kaak alle modellen van zijn werk- en schippersboten geschonken aan Het Scheepvaartmuseum Amsterdam, zodat ze in ieder geval bij elkaar blijven. Ik ben blij en vereerd dat ik deze wat verlegen en vooral bescheiden man heb leren kennen en zoveel van hem heb mogen leren.

Scheepvaartmuseum Baasrode

De oude scheepswerf met getijdedokken en werkhuizen van Van Damme en Van Praet-Dansaert in Baasrode is gelukkig bewaard gebleven.

boven: Koen De Vriese, voorzitter School voor Scheepsmodelbouw ging uitgebreid in op de levensloop van Maurice Kaak

onder: Maurice Kaak met links An Vervliet en rechts Anthony Demey

Projectontwikkelaars wilden eigenlijk alles slopen om woningen langs de Schelde te bouwen, maar die plannen zijn op tijd tegengehouden. Op deze werf werden aanvankelijk houten en later stalen schepen aan de 'lopende band' gebouwd. De geschiedenis gaat terug tot de vroege achttiende eeuw! In 1980 werd de vzw Scheepvaartmuseum Baasrode opgericht en in de scheepsbouwerswoning van de familie Van Damme ook een museum ingericht. (Zie ook SdZ 1994.8 en 9) Maurice Kaak trad eind jaren tachtig toe tot het bestuur van het museum en als eerste ging hij ingekleurde tuigagetekeningen maken van de schepen die in de loop der jaren op deze werf waren gebouwd. Hij bracht ook zoveel mogelijk schepen in tekening.

Om daarvan modellen te maken, richtte hij in maart 2014 de School voor Scheepsmodelbouw op waar elke zaterdag een tiental vrijwilligers in aparte ruimtes aan modellen werken. Het streven is om alle scheepstypen die ooit in België hebben gevaren, als zeer precies model na te bouwen. Er staan inmiddels al heel wat fraai gedetailleerde modellen in vitrines te pronken!

Bovenpleiten, Binnenschepen & werkboten

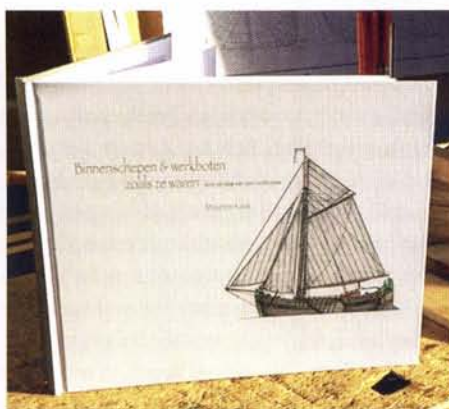
Nadat Anthony Demey, voorzitter van vzw Ruimschoots en nu ere-diensthoofd Erfgoed van de provincie Oost-Vlaanderen, Maurice Kaak uitvoerig had toegesproken, overhandigde hij hem het eerste exemplaar van het boekje *De bovenpleit* dat Maurice tussen alle andere werkzaamheden door had geschreven. Bovenpleiten waren schepen die via de Schelde en haar bijrivieren tot diep in het binnenland konden doordringen. Maurice heeft oude notarisakten gevonden met gegevens over bovenpleiten die dateren uit de zeventiende eeuw! Dankzij verder onderzoek is er veel boven water gekomen en dat is mede te danken aan het monnikenwerk van Kaak. Daarna nam de gedeputeerde van het maritiem

erfgoed van de provincie Oost-Vlaanderen, An Vervliet, het woord. Zelden heb ik zo'n enthousiaste pleitbezorger gehoord als deze vrouw! Vol vuur beschreef zij het vele werk dat Kaak zoveel jaren belangeloos heeft gedaan om ons maritiem erfgoed vast te leggen. In Nederland zou hij daarvoor minstens tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau worden verheven!

An Vervliet overhandigde het door Maurice samengestelde boek over *Binnenschepen & werkboten zoals ze waren*. Een 191 pagina's tellend boek op groot formaat met daarin 92 ingekleurde tekeningen en korte, maar zeer interessante beschrijvingen van binnenschepen en werkboten die van het einde van de achttiende eeuw tot het begin van de twintigste eeuw in Vlaanderen, Nederland en Noord-Frankrijk zijn gebouwd en

op de binnenwateren hebben gevaren. Zo maak je kennis met beerotters, bovenschepen van de Dender, gaffelschuiten, palingboten, walenboten, schippersjollen, ponten, vliegers, heemers, Groningse sloepen, Hollandse boten, Friese wildschutters. Doesburgers, barquettes, escutes, bacôves, vletschouwen, schokkers en nog vele andere boottypes.

Het indrukwekkende archief en documentatiebestand van Maurice Kaak is inmiddels overgedragen aan de provinciale erfgoedsite Scheepswerven Baasrode. Na alle toespraken konden de aanwezigen elkaar spreken, waaronder modelbouwer Han Reijnhout, Thedo Fruithof, plus enthousiaste modelbouwers en geïnteresseerde Spiegellezers, die ook in België ruimschoots te vinden zijn.

BOEKEN

De verkoopprijs van de publicatie *Binnenschepen en werkboten zoals ze waren* bedraagt € 25,-. Bestellen kan via scheepswervenbaasrode@oost-vlaanderen.be Vermeld bij de bestelling uw naam, adres en telefoonnummer. Bij verzending in België zijn de portokosten € 5,70. Bij verzending naar Nederland en andere landen kost het € 7,80 aan portokosten. Het boekje *De bovenpleit* (48 pag.) is uitgegeven door vzw Ruimschoots. U kunt het bestellen via info@ruimschoots.org

05. Hollandse boot, Sliedrechts type

Deze boot vertoont op het zicht weinig verschil met het Zeeuws type. Het enige wat direct opvalt, is de vorm van de boeisels. De roeipooten zijn net als bij zijn Zeeuwse broer uitgespaard in het boord, maar de holle lijnen die de poorten verbinden, veranderen het silhouet, ze zijn sierlijker. Minder in het zicht vallend, maar even typerend is de zware bouw. Alles is een beetje dikker en sterker uitgevoerd. Onder de voorste heef zijn stevige latten geplaatst die hem moeten beschermen als hij de zand- of keioever van de rivier opvaart of er tijdelijk moet aanleggen. Afwijkend van het Zeeuwse type staan de inhouten oplagen, zoals men ter plaatse zegt, niet haaks op de hiel, maar haaks op de centerlijn, wat voor gevolg heeft dat hoe meer de houten opschuiven naar de koppen des te schuiner de achter- en voorzijde wordt.

Zowel beroeps- als gelegenheidsvissers verkozen hem boven andere soorten. Deze boot is eigendom van Rijkswaterstaat te Tiel en was in gebruik als peilboot. Hij wordt nog altijd keurig verzorgd en gekoesterd, maar het global positioning system (gps) heeft de peilstok ver-

